

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Жмеринський район знаходиться у західній частині Вінницької області на правобережжі лісостепової зони південно-західної частини України [3, с. 3]. Територія дослідження займає площу 112,7 тис. га, що становить 0,2 % від території України. На півночі Жмеринський район межує з Вінницьким і Літинським, на півдні – з Шаргородським, на заході – з Барським, на сході – з Тиврівським районами Вінницької області та Хмельницькою областю [4, с. 3].

Рельєф Жмеринського району різноманітний. Це пов'язано з розташуванням його території в межах Східно-Європейської рівнини. На території Жмеринського району поширені такі форми рельєфу: тектогенний, денудаційний, водно-ерозійний, біогенний, техногенний.

Тектогенний рельєф представлений Подільською височиною, а саме Жмеринським підняттям, який має середні висоти 200–300 м. Витягнуте з північного заходу на південний схід. Денудаційний рельєф утворений в результаті денудації і представлений виходами гранітів на поверхню у долинах річок, балок. Водно-ерозійний рельєф представлений річковими долинами та яружно-балковою сіткою. Він утворюється під дією тимчасових або постійних текучих вод. Біогенний рельєф – це елементи рельєфу, що утворюються в процесі життєдіяльності рослин і тварин, який представлений норами, кротовинами, мурашниками. Техногенний рельєф формується в результаті діяльності людини та представлений на території Жмеринського району курганами, валами, насипами.

Відповідно до схеми геоморфологічного районування професора П. М. Цися (1962) територія дослідження віднесена до геоморфологічного району Жмеринської височини, що розташована в межах Азово-Придніпровської височини [6, с. 5].

Варто зауважити, що рельєф території сильно розчленований яружно-балковою сіткою та має водно-ерозійний характер [1, с. 7].

Відповідно до схеми геоморфологічного районування О. М. Маринина та П. Г. Шищенка територія Жмеринського району знаходиться в межах Східно-Європейської полігенної рівнини, Волино-Подільської області пластово-денудаційних височин та пластово-аккумулятивних підвищених рівнин, на Балтській алювіально-дельтовій рівнині.

І. М. Рослий геоморфологічне районування виконував за іншою ознакою, відповідно до якої територія Жмеринського району займає Волино-Подільську височину, а саме Подільську височину [5, с. 26].

Своєрідним геоморфологічним рівнем структурно-денудаційного положення є Бузько-Дніпровський рівень, який має панівні висоти 200–

300 м. Його поверхня – це слабо хвиляста рівнина, розчленована долинами і балками. Рівних межиріч мало. На схилах річкових долин відслонюються корінні породи і серед них докембрійські корінні [2, с. 66].

Таким чином, відповідно до схеми геоморфологічного районування професора П. М. Цися (1962) територія дослідження віднесена до геоморфологічного району Жмеринської височини, що розташована в межах Азово-Придніпровської височини. І. М. Рослий геоморфологічне районування виконував за іншими ознаками, за якими територія Жмеринського району займає Волино-Подільську височину, а саме Подільську височину. Відповідно до схеми геоморфологічного районування О. М. Маринича та П. Г. Шищенка територія Жмеринського району займає Східно-Європейську полігенну рівнину, Волино-Подільську область пластово-денудаційних височин та пластово-аккумулятивних підвищених рівнин і розташована на Балтській алювіально-дельтовій рівнині.

Список використаних джерел:

1. Громада міста Жмеринки. Витоки і традиції / Краєзнавче видання. Виконавчий комітет Жмеринської міської ради Вінницької області. – Вінниця : ТОВ «Видавництво-друкарня Діло», 2013. – С. 6–7, 23.
2. Маринич О. М. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – К. : «Знання», 2005. – С. 66.
3. Подолія : газета / [головний редактор Космина Наталія Миколаївна]. – Вінниця : ТОВ «ПЦ «Езоніс»». – 2004. – № 18. – С. 3.
4. Сокол О. В. Жмеринський район Вінницька область : книга / Оксана Володимирівна Сокол. – Вінниця : ТОВ «ПЦ «Езоніс»», 2011. – С. 3.
5. Рослий И. М. Геоморфология Украинской СРС [Електронний ресурс] : учеб. пособие / И. М. Рослий, Ю. А. Кошик, Э. Т. Палиенко [и др.] – К. : Выща школа, 1990. – С. 26. – Режим доступу: <http://mexalib.com/view/59041>
6. Цись П. М. Геоморфология УРСР : учебный посібник для студентів географ. факультетів / Петро Миколайович Цись. – Львів : Львівський університет, 1962. – С. 5.